

‘Het belang van het Wolfsplateau, Nationaal Park de Meinweg, voor vogels in het winter-halfjaar’

'Het belang van het Wolfsplateau, Nationaal Park de Meinweg, voor vogels in het winter-halfjaar'

Organisatie: Stichting Koekeloere
Uitvoering en rapportage : Patrick Lemmens en Luuk Belgers
Periode: Oktober 2013 – Maart 2016

Rapport Stichting Koekeloere R-2016/02

Foto omslag
Patrick Lemmens

Dit project maakt deel uit van de Natuurkwaliteitsimpuls Nationaal Park De Meinweg en is mede gesubsidieerd door de Provincie Limburg.

provincie limburg

Samenvatting

De afgelopen jaren is door diverse - bij Stichting Koekeloere betrokken - personen het Wolfsplateau van Nationaal Park de Meinweg in de wintermaanden bezocht. Gedurende deze bezoeken is een globaal beeld ontstaan van het gebruik van het Wolfsplateau als overwinteringsgebied door diverse vogelsoorten. Om een meer gedetailleerd beeld te verkrijgen van aantallen en soorten overwinteraars en het terreingebruik is in het winterhalf jaar 2013-2014 het plateau op meer structurele wijze onderzocht op aanwezige wintervogels en hun gedrag. In de hieropvolgende winters is het onderzoek – zij het iets minder structureel – herhaald.

Het Wolfsplateau bestaat grofweg uit twee landschapstypes. Ten Noorden van de verharde Meinweg wordt het beeld bepaald door (begrasd) grasland met enkele verspreid staande bomen en boomgroepen. Een klein deel van de noordzijde van de verharde Meinweg is nog in gebruik als akkerland. De zuidzijde is juist grotendeels in gebruik voor intensieve akkerbouw (Maïs, suikerbieten). Uitzondering is het zuidwestelijke deel dat juist een minder intensief begrasd grasland laat zien.

Verspreid over het Wolfsplateau zijn een aantal grotere en kleinere waterpartijen aanwezig die regelmatig volledig droogvallen.

Het Wolfsplateau heeft in het winterhalfjaar een grote aantrekkingskracht op foeragerende en rustende ganzen en in het voorjaar op pleisterende Kraanvogels. Los van deze specifieke soort(groep-)en en afgezien van incidentele bijzondere waarnemingen lijkt het Wolfsplateau in de huidige vorm en met de huidige inrichting niet van groot belang voor andere soorten en / of soortgroepen. Afgezien van Buizerds die in de winter met name op wormen jagen op de graslanden is de aanwezigheid van roofvogels en andere muizen-eters (bv. reigerachtigen) relatief beperkt. Los van een beperkt aantal waarnemingen van foeragerende Blauwe en Grote Zilverreigers en een enkele Blauwe Kiekendief valt de beperkte aanwezigheid van deze soortgroep dan ook op.

Beperkt aanbod van muizen en andere kleine zoogdieren lijkt hier debet aan te zijn. Oorzaak van beperkt aanbod is onbekend maar kan liggen aan een combinatie van bijvoorbeeld een vrij vochtige ondergrond, veel omwoelingen door Wilde zwijnen maar voornamelijk door beperkt voedselaanbod voor deze kleine zoogdieren (beperkte hoeveelheid zaaddragende gewassen). Dit laatste laat zich eveneens vertalen naar een relatief geringe aanwezigheid van zaadeters (bv. vinkachtigen) in het gebied.

Behoud en wellicht vergroting van de rol van het Wolfsplateau als pleisterplaats voor Kraanvogels lijkt opportuun. De laatste jaren lijken steeds vaker (ook grote) groepen Kraanvogels aan de grond te komen in het voorjaar. Vergroting van het voedselaanbod (bv. gewasresten langer laten liggen) zou de Kraanvogels kunnen verleiden tot een langduriger verblijf in het voorjaar.

Vrijwel alle overige soorten zouden gebaat zijn bij een meer gevarieerd landschap, aanbod van zaadachtige gewassen etc. etc.. In toekomstig beheer zou hier wellicht rekening mee gehouden kunnen worden. Van belang hierbij is dan echter dat dit niet ten koste gaat van het huidige grasland dat zo'n grote aantrekkingskracht heeft op Kraanvogels.

Inhoud

1. Kader en doelstelling.....	5
1.1 Kader	5
1.2 Doelstelling	5
2. Gebiedsbeschrijving	6
3. Werkwijze	7
4. Teldata	7
5. Weersomstandigheden	8
6. Resultaten	9
7. Analyse en discussie.....	18
8. Conclusies en aanbevelingen	21

1. Kader en doelstelling

1.1 Kader

Gelijk oplopend met de toegenomen aandacht voor de avifauna op en rondom NP de Meinweg is ook de specifieke aandacht voor het Wolfsplateau toegenomen en daarmee tevens de bezoekerintensiteit voor het gebied.

Vanaf ca. 2005 wordt het gebied min of meer regelmatig bezocht door vrijwilligers van Stichting Koekeloere. Vooral als treklocatie in het najaar is het Wolfsplateau geliefd. Door een vrij zicht op het Noord-oosten in combinatie met een - diezelfde richting volgende - bosrand en grote hoeveelheid open grasland met verspreid staande bomen (b)lijkt het Wolfsplateau een niet onaantrekkelijke plek om met name de najaarstrek te volgen.

In het recente verleden leverde deze locatie dan ook al mooie waarnemingen op. Als gevolg van de trektellingen werd het gebied steeds vaker ook nog in november bezocht waaruit bleek dat er een toenemend aantal overwinterende ganzen gebruik leek te maken van het Wolfsplateau. Dit fenomeen alsmede een aantal interessante waarnemingen in late najaar en vroege voorjaar hebben ertoe geleid dat in 2013 besloten werd het gebied nader te gaan onderzoeken op haar aantrekkelijkheid voor wintervogels (en trekvogels in vroeg voor- en laat najaar) en de onderzoeksresultaten te gaan vertalen naar adviezen en visievorming voor toekomstig beheer.

Om meer inzicht te krijgen in soorten, aantallen en terreingebruik is in 2013-2014 een uitgebreid en systematisch onderzoek uitgevoerd naar de aanwezigheid van overwinteraars en trekvogels. De hieropvolgende twee winterseizoenen is – weliswaar iets minder systematisch - het onderzoek herhaald.

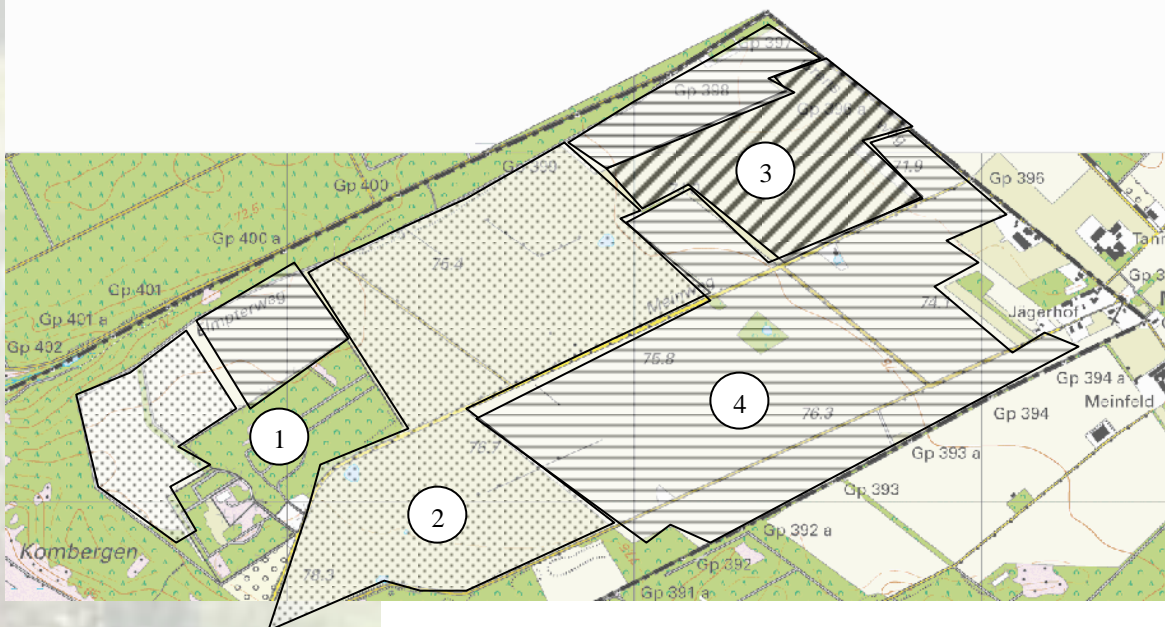
Onderliggende rapportage beschrijft de resultaten van het onderzoek, de interessante waarnemingen in de onderzoeksperiode alsmede de visie van de auteurs op potentieel alternatief beheer voor het gebied.

1.2 Doelstelling

Op basis van systematisch onderzoek inzicht verkrijgen in het belang van het Wolfsplateau voor doortrekkende en overwinterende vogels. Secundaire doelstelling hierbij is het in beeld brengen van terreingebruik en de vertaalslag hiervan naar geschikte vormen van beheer.

2. Gebiedsbeschrijving

Het Wolfsplateau (ca. 260 ha), gelegen aan de noordoostelijke begrenzing van het Nationaalpark de Meinweg betreft een voormalig min of meer intensief landbouwgebied (melkveehouderij en akkerbouw) dat sinds een aantal jaren meer en meer een extensief beheerd karakter krijgt en deels wordt heringericht als nieuwe natuur. Dit heringerichte gedeelte, voornamelijk gelegen aan de noordzijde van de verharde Meinweg bestaat voor het grootste deel uit structuurrijk (deels kruidenrijk) grasland welk begraaasd wordt door Limousin-runderen. Het (natuur-)terrein kent slechts enkele waterpartijen, zowel aan de noord- als de zuidzijde van de Meinweg. Het overgebleven landbouwgebied (voornamelijk ten zuiden van de Meinweg wordt grootschalig beteeld met traditionele landbouwgewassen als mais (2013 en 2015) en suikerbieten (2014) waarvan de gewasresten tot ca. maart van het daaropvolgende jaar niet werden ondergewerkt. Bebouwing is slechts zeer beperkt aanwezig in de uiterste oosthoek van het plateau.

Figuur 1: Gebiedsoverzicht van het Wolfsplateau met daarin grofweg de verdeling 1: Jong loofbos op voormalige terrein Beatrix Mijl, 2: Natuurontwikkeling, in beheer bij SBB. 3 Graslanden 4 Akkerbouw.

Figuur 2: Impressie van het gebied ten noorden van de verharde Meinweg, natuurbeheer door SBB (foto's Luuk Belgers)

3. Werkwijze

Gedurende de periode november 2013 tot en met maart 2014 is 2 maal per maand een bezoek gebracht aan het gebied. Het gebied (en dan met name de open terreinen) is vrijwel volledig onderzocht waarbij op basis van het al dan niet aanwezig zijn van grotere groepen vogels elke keer afzonderlijk de keuze is gemaakt om open gebieden al dan niet te doorkruisen. Wanneer dit door aanwezigheid van bijvoorbeeld ganzen niet mogelijk bleek is gebruik gemaakt van vaste telpunten om een zo goed mogelijk beeld te verkrijgen. In de periode november 2014 tot en met maart 2015 is het onderzoek herhaald volgens een vergelijkbare methodiek.

Het derde en laatste onderzoeks-seizoen, lopend van oktober 2015 tot en met maart 2016 is het gebied zeer regelmatig door de auteur en anderen bezocht maar niet meer volgens de gestructureerde aanpak van de twee jaren ervoor.

In de meeste gevallen is enkel gebruik gemaakt van de telgegevens van de auteur. In enkele gevallen (o.a. aanvullende ganzenwaarnemingen en monitoring van het verblijf van een grote groep Wintertalingen) is gebruik gemaakt van waarnemingen van overige waarnemers.(bron waarneming.nl)

4. Teldata

Seizoen 2013-2014

Geteld is op de volgende data: 9 en 24-11, 14 en 26-12, 11 en 25-01, 2 en 15-02 en tenslotte 8 en 16-03.

Seizoen 2014 – 2015

Geteld is op de volgende data: 23-11, 24-12, 5,11 en 31-01, 22 en 28-02 en tenslotte 8 en 28-03.

Voor beide seizoenen geldt dat het gebied tussentijds meerdere malen door auteur en overige vrijwilligers is bezocht. Hierbij zijn weliswaar de in het oog springende waarnemingen opgetekend maar is niet structureel geteld.

Seizoen 2015 – 2016

Geteld is o.a. op de volgende data: 1, 22 en 28 – 11 6-12, 20-12, 10-1, 7-2, 20-2, 28-2 en 11-3. Dit seizoen is het gebied frequenter maar (per telling) minder intensief doorzocht. In onderliggende rapportage worden vanwege het ontbreken van structurele tellingen slechts de meest in het oog springende waarnemingen / constatering meegenomen.

5. Weersomstandigheden

(bron: o.a. www.knmi.nl in combinatie met eigen waarnemingen)

Seizoen 2013-2014

Na een zeer nat en zacht najaar 2013 volgde een zeer milde winterperiode.

De winter 2013 – 2014 is uiteindelijk uitzonderlijk zacht, droog en vrij zonnig verlopen. De gemiddelde temperatuur bedroeg in deze maanden ca. 6 °C. tegen 3,5°C in meer gemiddelde jaren. Gedurende de gehele periode december – februari. De hierop volgende eerste voorjaarsmaand maart was eveneens uitzonderlijk zacht en zonnig waardoor gedurende de gehele onderzoeksperiode geen enkele maal sprake was van daadwerkelijke winterse omstandigheden met vorst en / of sneeuwval van betekenis.

Seizoen 2014 – 2015

Winterseizoen 2014-2015 was veel minder zacht dan het jaar ervoor. De gemiddelde temperatuur voor Limburg bedroeg nu ca. 3,5 C wat gemiddeld is. Neerslag viel er vrij veel, veelal in de vorm van regen maar gedurende een matige winterperiode eind januari ook in de vorm van sneeuw (tot ca. 7,5 cm. rond 24 januari ook in het onderzoeksgebied).

Seizoen 2015 – 2016

Winterseizoen 2015-2016 was wederom uitzonderlijk zacht met vooral in december veel neerslag. Daar waar het noord-oosten van Nederland in januari te maken kreeg met zowel extreme ijzelval als plaatselijk een sneeuwdek bleef Limburg grotendeels in de greep van het zeer zachte weer.

6. Resultaten

Gedurende de gehele onderzoeksperiode November 2013 tot en met Maart 2016 zijn in totaal 90 soorten waargenomen op het Wolfsplateau in de onderzoeksmaanden (November tot en met Maart). Voor de verschillende seizoenen 2013/14, 2014/15 en 2015/16 was dit respectievelijk 63, 74 en 77 soorten. De totale lijst van waargenomen soorten is weergegeven in de Bijlage 1.

De belangrijkste doelsoorten en -soortgroepen zijn onderstaand nader beschreven.

Ganzen

Kolgans en Toendrarietgans

2013-2014

Het plateau wordt de laatste jaren door relatief grote aantallen overwinterende ganzen bezocht. Gedurende deze periode werden maximaal ruim 2000 Kolganzen (15-2-2014) en 1500 Toendrarietganzen waargenomen (14-12-2013).

Figuur 3: Pleisterende Kolganzen (foto: Luuk Belgers)

Over het algemeen leken de ganzen vroeg in de ochtend vanuit Noordelijke richting het gebied te benaderen om vervolgens met name de ruige graslanden aan de noordzijde van de verharde Meinweg alsmede de maïsakkers (met oogstresten) aan de zuidzijde te gebruiken als foerageerplek. De voorkeur lijkt daarbij uit te gaan naar de ruige graslanden. De ganzen lijken het Wolfsplateau niet te gebruiken als overnachtingsplek. Opvallend is een zeer variabele hoeveelheid ganzen zonder duidelijke trend gedurende de periode. Uitwisseling met gebieden ten Noorden van het plateau (Meerlebroek?) is daarbij aannemelijk. De laatste overwinterende Kol- en rietganzen hebben het plateau eind februari 2014 verlaten.

2014-2015

Waar in het eerste telseizoen kolganzen duidelijk de overhand hadden was dit voor seizoen 2014-2015 andersom. Gedurende dit winterhalfjaar voerden telkens de Toendrarietganzen de boventoon. Grote groepen, tot maximaal in totaal ca. 3000 (5 januari 2015) bevonden zich voornamelijk aan de zuidzijde van de verharde Meinweg. De Toendrarietganzen rustten en foerageerden op de veelal zeer natte akkers met naar het zich liet aanzien toch vrij geringe hoeveelheden gewasresten (suikerbiet). In de grote groep Toendrarietganzen bevond zich 1 geringd (halsband) exemplaar. Zie bijlage voor gegevens. Kolganzen hielden zich dit seizoen wederom voornamelijk op aan de noordzijde van de Meinweg op het grasland (rustend en foeragerend).

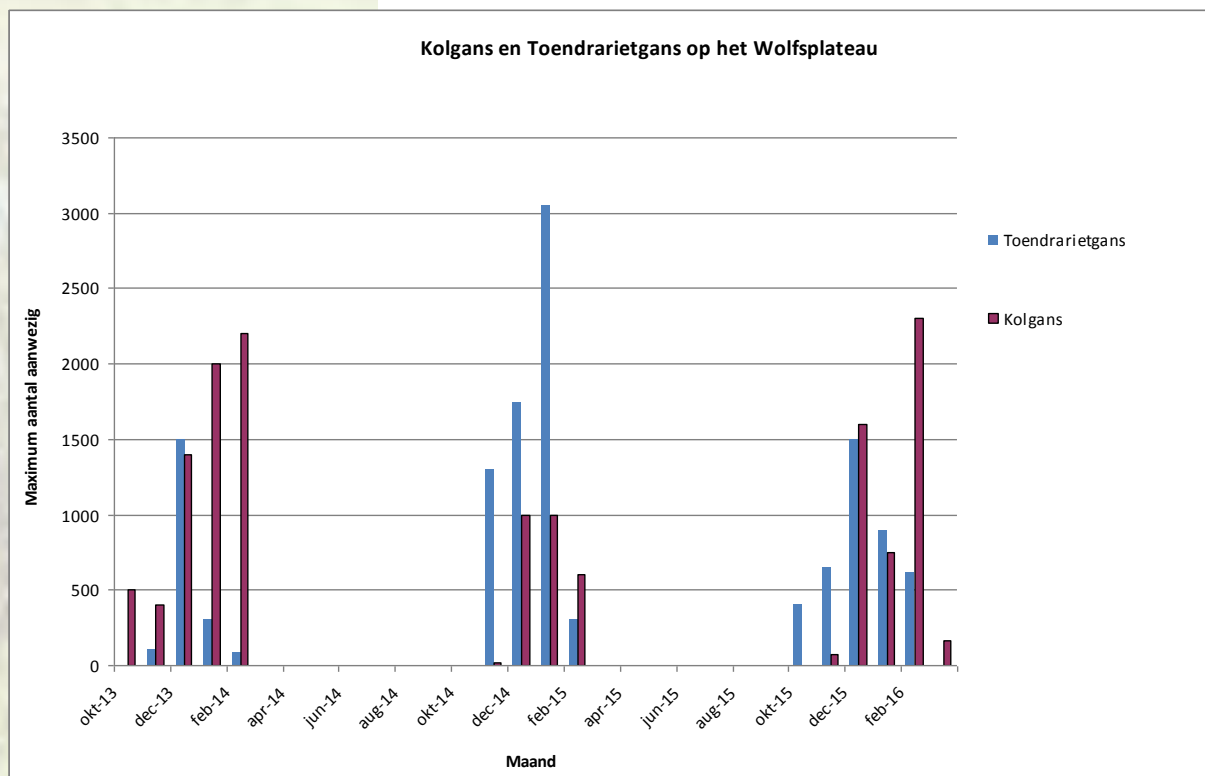
2015-2016

Ook in dit seizoen werd het plateau weer goed bezocht door een grote hoeveelheid ganzen. De aantallen liepen daarbij op tot maximaal 1600 Toendrarietganzen en 2300 Kolganzen.

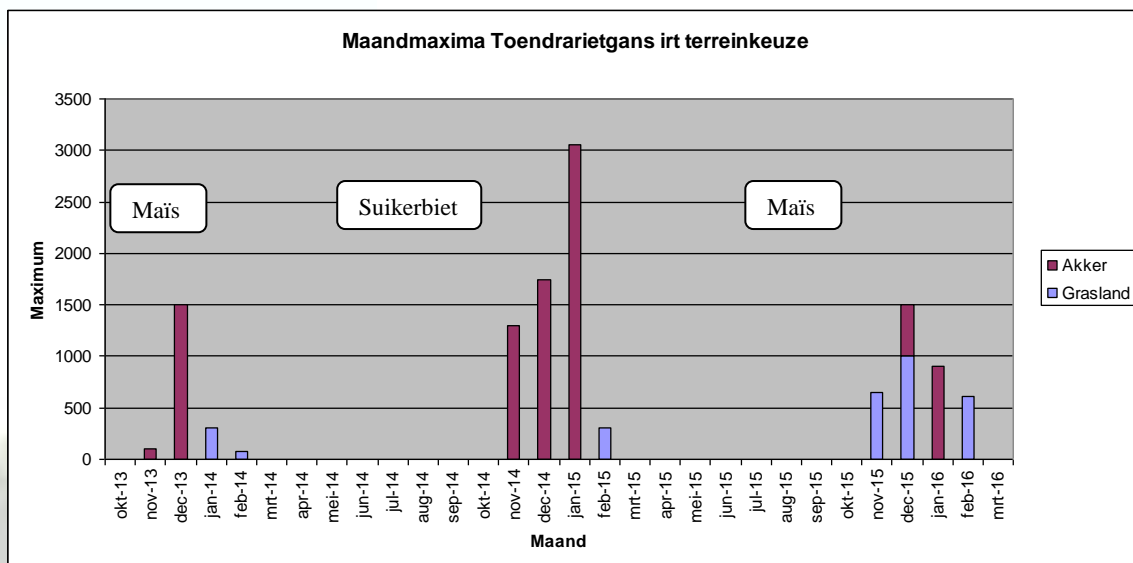
Tabel 1 en Figuur 4 tonen de seizoensmaxima respectievelijk het verloop van de maximum aantallen aanwezige ganzen op het Wolfsplateau in de onderzoeksperiode. Cijfers van de jaren voorafgaand aan de drie onderzoeksjaren zijn onvolledig en niet structureel verkregen waardoor deze niet meegenomen worden in de interpretatie. Figuur 5 en 6 tonen de verdeling van de maxima over de belangrijkste terreinen (akker respectievelijk grasland). Voor een nadere analyse van de waarnemingen wordt verwezen naar hoofdstuk 7.

Tabel 1: Seizoensmaxima pleisterende Kol- en Toendrarietganzen

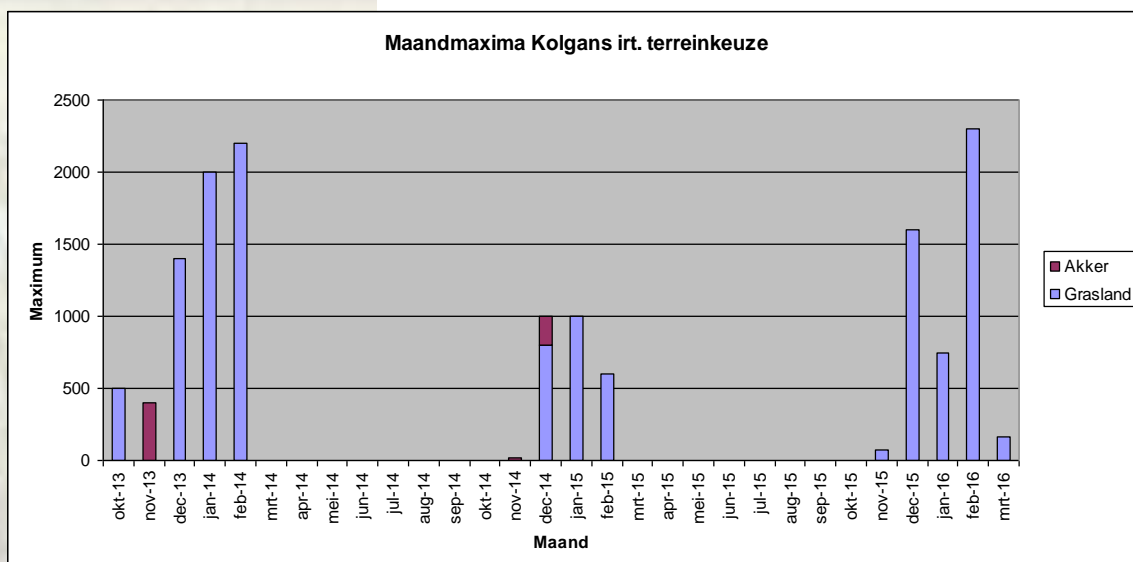
Seizoen	Kolganzen	Toendrarietganzen
2013-2014	2200	1500
2014-2015	1000	3050
2015-2016	1600	2300

Figuur 4: Maand-maxima Toendrarietganzen en Kolganzen op Wolfsplateau

Figuur 5: Maandmaxima Toendrarietgans irt. Terreinkeuze (inclusief meest voorname akkergewas)

Figuur 6: Maandmaxima Kolgans irt. Terreinkeuze

Overige soorten

Naast de zeer algemene Kol- en Toendrarietganzen zijn in de onderzoeksperiode nog enkele andere soorten waargenomen.

Tabel 2: Overzicht maxima overige ganzen

Soort	'13-'14	'14-'15	'15-'16
Brandgans	1	0	0
Grauwe Gans	50	200	180
Grote Canadese Gans	19	6	4
Kleine Canadese Gans *	0	0	1
Kleine Rietgans **	0	0	1

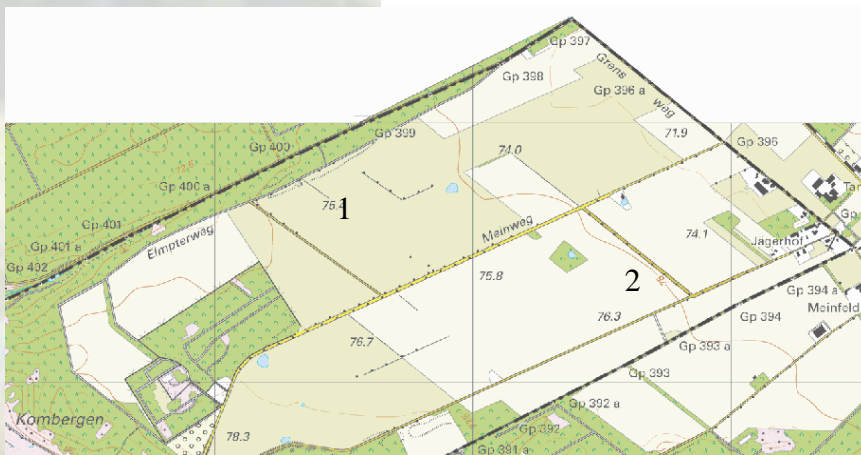
*Exoot

**22 november 2015, waarnemer: J. Verhees

Kraanvogels

Najaar 2013

Najaar 2013 lieten Kraanvogels Nederland vrijwel volledig links liggen. Slechts zeer beperkte hoeveelheden Kraanvogels werden overvliegend gemeld in deze periode. Het was dan ook geen verrassing dat er geen enkele pleisteraar gemeld is. Wel werden gedurende de winterperiode (eerste waarneming 8 december 2013, laatste waarneming 9 februari 2014) regelmatig 2 exx. gezien op het plateau en in de omgeving Boschbeek. De vogels lijken gedurende deze periode overnacht te hebben in de slenk of het dal van de Boschbeek om vervolgens op het plateau te gaan fourageren waarbij zowel gebruik werd gemaakt van het grasland als de (tot medio maart niet ondergeploegde) maïsstoppels. De niet geploegde maïsstoppels (Figuur 7, nummer 2) lijken hierbij de voorkeur te hebben als foerageerplek.

Figuur 7 : Belangrijkste pleisterlocaties Kraanvogels (1: Rustgebied 2: Foerageergebied (bij aanwezigheid maïsstoppels)

Voorjaar 2014

Voorjaar 2014 liet wel enkele doortrekkieken zien (overvliegend). Met name 8 maart was een goede dag voor Kraanvogeltrek over Limburg. Vele honderden exx. vlogen over de Meinweg.

De goede omstandigheden, vertaald naar enkele piekdagen vertaalden zich dan ook naar enkele pleisteraars in het vroege voorjaar. Groepen van respectievelijk 14, 4, 100 en 32 exx. gebruikten hierbij het plateau als pleisterplek. Over het algemeen landden de vogels daarbij in de avondschemering en verlieten binnen 1 uur na zonsopkomst (dus vaak slechts 1 nacht aanwezig) de locatie. Als rustplaats werd daarbij uitsluitend gebruik gemaakt van het ruw grasland, veelal nabij enkele poelen (Figuur 7, nummer 1). Slechts in enkele gevallen blijven vogels langer achter op het Wolfsplateau. Een meerdaags verblijf van grote groepen is daarbij helemaal zeldzaam. De aantallen van voorjaar 2014 staan overigens in schril contrast met die van voorjaar 2013 toen maximaal maar liefst 2500 exx. Op 5 maart overnachtten op het Wolfsplateau.

Figuur 8: Pleisterende Kraanvogels op het Wolfsplateau (foto's: Luuk Belgers)

Najaar 2014

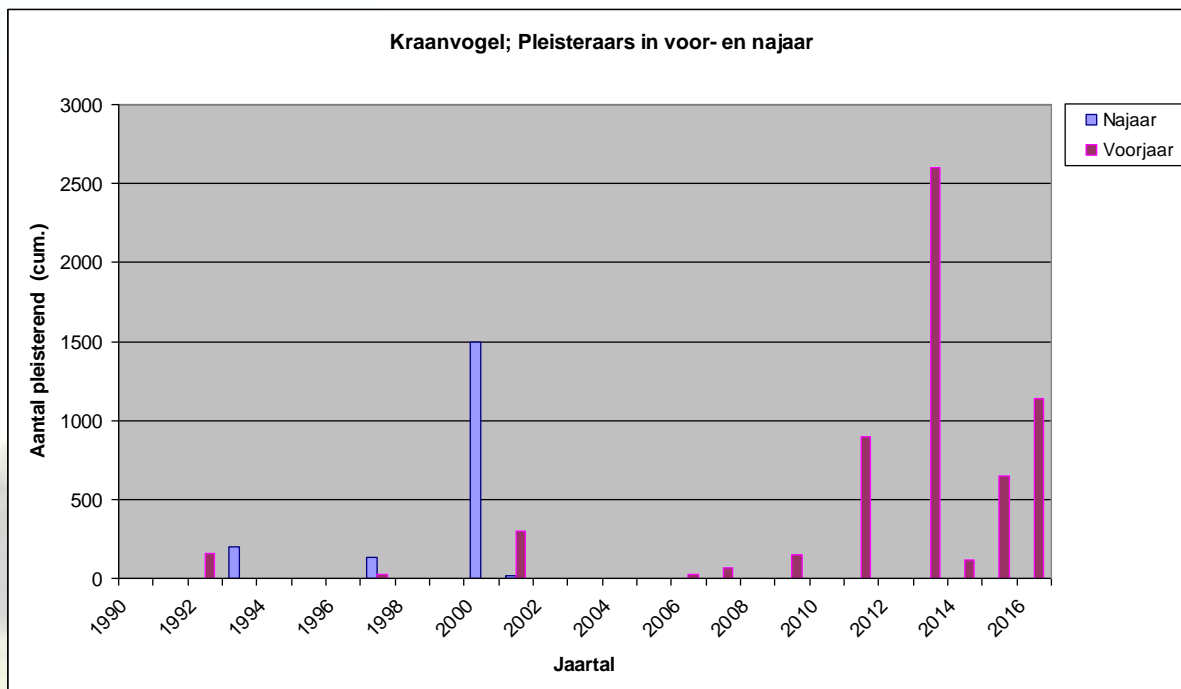
Najaar 2014 liet een ongekennde doortrekkie zien van Kraanvogels over Limburg. Vele duizenden exx. vlogen op 9 november over het Meinweggebied en omgeving. Ondanks het feit dat een groot deel hiervan laat op de dag het gebied passeerde leverde dit najaar wederom geen enkele pleisteraar op.

Voorjaar 2015

De voorjaarsstrek leverde daarentegen wederom enkele groepen pleisteraars op waarvan de grootste groep (ca. 450 exx.) op 14 maart 2015 rond 7.10 uur vertrok vanaf de grasvlakte op het Wolfsplateau.

Seizoen 2015-2016

Dit seizoen leverde een vergelijkbaar beeld op. Op slechts enkele pleisteraars na (die mogelijk tot in januari in het gebied zijn verbleven) werd het plateau niet gebruikt als pleisterlocatie. Dit najaars-seizoen is er overigens ook geen piekdag van doortrek over Limburg geweest. Voorjaar 2016 leverde daarentegen een grote groep op op 28 februari (ca. 1100 rond 8.00 uur vertrekkend) en vervolgens nog enkele vogels na een forse doortrekkie op 9 maart 2016. Figuur 9 toont het verloop van pleisteraars in Voor- en najaar in de jaren 1980 – 2016 waarbij vanzelfsprekend de onderzoeksjaren het meest reële beeld geven. Voor een nadere analyse van de waarneemlocaties wordt verwezen naar hoofdstuk 7.

Figuur 9: Pleisterende Kraanvogels op het Wolfsplateau

Roofvogels en overige muizeneters

De op de Meinweg slapende Blauwe Kiekendieven lijken het plateau niet of nauwelijks te gebruiken als foerageerplek, zeer waarschijnlijk te wijten aan muizengebrek op de locatie. Er zijn slechts enkele incidentele waarnemingen verricht. Ook Velduilen zijn hier dan ook niet waargenomen in de onderzoeksperiode. De aanwezige Buizerds (max. 12) foerageerden dan ook voornamelijk 'bodemtrappend' op wormen. Naast Buizerds, verbleven ook enkele Torenavalken op het Wolfsplateau, en is er een handvol waarnemingen van Sperwers en Haviken. Eenmaal werd er, gedurende een 'niet-officiële telling' een jagende Slechtvalk waargenomen, mogelijk afkomstig van de nabijgelegen nestlocatie op Rockwool Lapinus (bedrijventerrein Roerstreek Zuid).

Naast roofvogels is ook de aanwezigheid van andere muizeneters (bv. reigerachtigen) beperkt te noemen. Blauwe Reiger en Grote Zilverreiger worden regelmatig waargenomen maar toch niet zeer regelmatig en / of in grotere aantallen.

Het beperkte voorkomen van roofvogels en andere muizeneters op het Wolfsplateau is naar alle waarschijnlijkheid een gevolg van beperkt voedselaanbod. Beperkte aanwezigheid van zaaddragende gewassen, granen etc. alsmede een intensief omgewoelde ondergrond door Wild Zwijn kan bijdragen aan het beperkte voorkomen van muizen op het Wolfsplateau.

Klapekster

Nationaal Park De Meinweg wordt al jarenlang in het winter-halfjaar bezocht door meerdere Klapeksters. Het totaal aantal Klapeksters dat binnen het Nationaal Park overwinterd varieert tussen de 3 en max. 5 exx. in de laatste jaren. Klapekster is in de laatste twee onderzoeksjaren (2014-2015 en 2015-2016 ook / zij het onregelmatig / aangetroffen op het Wolfsplateau. De Stinkenraedseweg aan de Zuidkant alsmede het gebied direct oostelijk van de Kombergen genieten hier de voorkeur. De Klapekster mijdt dan ook het kale, ruwe grasland en lijkt 'slechts' incidenteel gebruik te maken van andere delen van het Wolfsplateau.

Of er in de genoemde jaren daadwerkelijk sprake is geweest van 1 of wellicht zelfs twee extra (ten opzichte van de rest van het NP) territoria of dat er sprake is van een incidenteel bezoek is niet vast komen te staan. Duidelijk is wel dat de alhier aanwezige Klapekster(s) zeker niet plaatstrouw bleken te zijn.

Vinkachtigen

Op terreinen met veel beschikbare zaden zijn in strengere winters mogelijk grote aantallen vinkachtigen te verwachten. Verspreid over Limburg zijn de afgelopen jaren met name de als akkerreservaat beheerde percelen erg in trek bij grote groepen vinkachtigen. Gebieden als het hamsterreservaat bij Sibbe, Mortelshof nabij Linne etc. zijn voorbeelden van terreinen waar een dergelijk beheer leidt tot aanwezigheid van grote groepen Vink, Groenling, Kneu, Putter etc.

Het ruige, deels zeer kruidenrijke grasland lijkt op voorhand ook voor deze soortgroep aantrekkelijk. Gedurende de onderzoeksperiode zijn vrijwel alle te verwachten vinkachtigen in het gebied vastgesteld, echter in klein tot zeer klein aantal.

Gedurende de officiële tellingen werden nimmer echt grote hoeveelheden vastgesteld.

Naast regelmatig groepen tot ca. 150 a 200 Vink werd slechts eenmaal (26-01-2014, waarnemer Joris Verhees) melding gemaakt van grotere groepen overige vinkachtigen en zaadeters (o.a. Keep (40) en Geelgors (60)). De vinkachtigen bevinden zich voornamelijk in de directe omgeving van de verharde weg.

Lijsterachtigen

Gedurende de gehele onderzoeksperiode waren diverse lijstersoorten redelijk tot goed vertegenwoordigd op het Wolfsplateau. Zowel Koperwiek, Grote Lijster als ook Kramsvogel werden pleisterend waargenomen gedurende vrijwel alle tellingen. Waar de aantallen van Grote Lijster (max. 20) en Koperwiek (meestal < 50 maar max. 200 op 26 maart 2016) beperkt bleven was de Kramsvogel vrij talrijk. Regelmatig verblijven groepen tot enkele honderden Kramsvogels in het winterhalfjaar in het gebied met een voorkeur voor het grasland aan de noordzijde van de verharde Meinweg. Het maximum aantal Kramsvogels bedroeg ruim 700 in januari 2015.

Figuur 10: Groep pleisterende Putters (foto: Luuk Belgers)

Veldleeuwerik

Gedurende de gehele periode waren Veldleeuweriken in het winterhalfjaar in het gebied aanwezig. Ze maakten daarbij vooral gebruik van akkers aan de noord-oostzijde van het plateau alwaar ze druk foeragerend in een of twee grotere groepen te vinden waren. De totaal aanwezige hoeveelheid Veldleeuweriken gedurende de verschillende winterseizoenen bedraagt tussen de 20 en max. 45 exx.

Kraaiachtigen

Zwarte kraai, Kauw en Roek

Gedurende de gehele periode zijn wisselende aantallen kraaiachtigen waargenomen. Met name Kauw is op meerdere dagen in relatief grote hoeveelheden (tot 300 ex.) waargenomen, veelal aan de noordzijde van de Meinweg.

Raaf

Gedurende het eerste telseizoen heeft zich op het plateau een koppel Raven gevestigd. Uiteindelijk is gebleken dat deze net over de grens nabij de Stinkenraadseweg gebroed moeten hebben en minimaal 2 jongen hebben gekregen.

Vanaf dit broedgeval is de Raaf een regelmatigte gast in het winterhalfjaar in het gebied (max. 3-5 exx. aanwezig).

Figuur 11: Raaf (foto: Luuk Belgers)

Overige waarnemingen

Naast genoemde soorten en soortgroepen zijn nog diverse overige opvallende of redelijk schaarse soorten waargenomen gedurende de onderzoeksperiode. Zo werden er enkele keren 2-3 Grote zilverreigers waargenomen en overwinterde een koppel Casarca's (eenmaal 3 exx. waargenomen) op het plateau. De Casarca's bezochten (voorzien van gele halsbanden) het Wolfspplateau zeker gedurende de twee laatste winters en waren regelmatig aanwezig. Naar alle waarschijnlijkheid betrof het hier dezelfde exx. als degene die het gebied ook al in 2013 – 2014 bezochten (maar toen nog ongeringd). Tracering van de ringgegevens bracht aan het licht dat de vogels inderdaad in de tussentijd voorzien zijn van halsbanden (23 juli 2014 Eemmeer) en in het winterhalfjaar regelmatig pendelen tussen het Wolfspplateau en de Ophovener Baggersee te Wassenberg.

Het winterhalf jaar van 2015-2016 bood nog een leuke verrassing door de aanwezigheid van een grote groep Wintertalingen in en rond de natuurlijk gevormde (en veelal tijdelijk aanwezige) poelen aan de Noordzijde van de verharde Meinweg. De groep betrof de grootste groep ooit waargenomen in het werkgebied en liep vanaf November 2015 gestaag op tot max. 90 exx. in januari waarna de aantallen weer geleidelijk afnamen.

De waarneming van een viertal Pijlstaarten op 30 januari is misschien wel de meest bijzondere voor deze locatie in de gehele onderzoeksperiode. (2^e waarneming van deze soort ooit op NP De Meinweg).

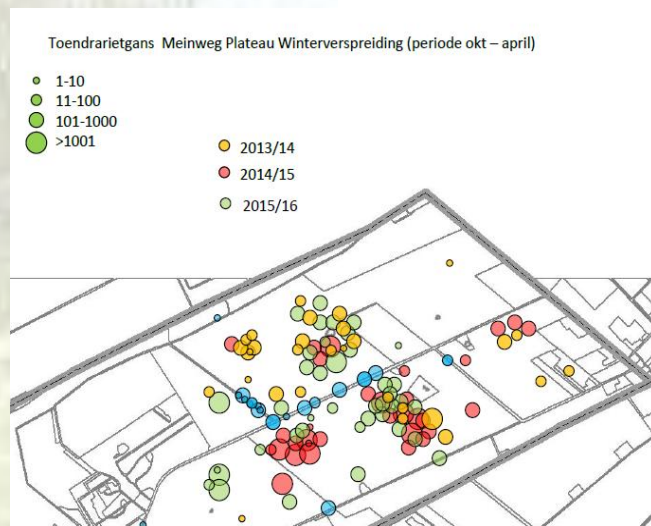
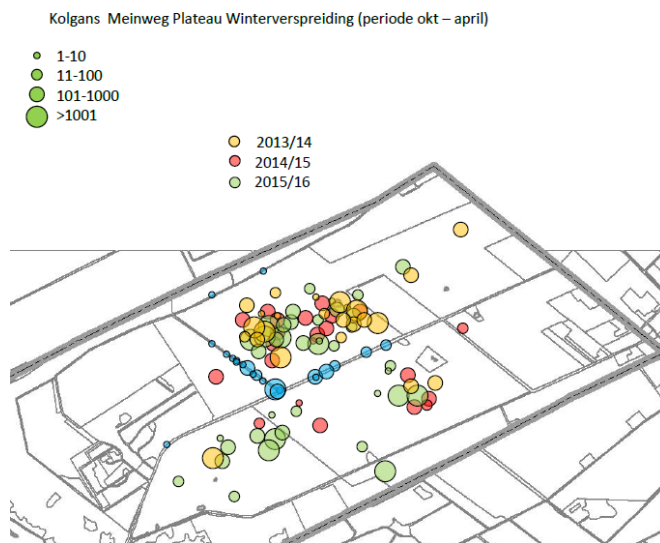
Figuur 12: Enkele opvallende wintergasten, vlnr: Pijlstaart, Casarca en Wintertaling (foto's : Luuk Belgers)

7. Analyse en discussie

- Belang van Wolfsplateau voor overwinterende ganzen

Toendrarietgans en Kolgans maken structureel in grote getalen gebruik van het Wolfsplateau als rust- en foerageerlocatie. Beide soorten lijken voor een groot deel te overnachten ten Noorden van het gebied (diverse malen aankomst waargenomen in de vroege ochtenduren). Mogelijk betreft het hier het Meerlebroek dat zich op slechts enkele kilometers afstand van het Wolfsplateau bevindt. Er is een duidelijke scheiding waargenomen in specifieke terreinkeuze.

Kolgans maakt voornamelijk gebruik van de ruwe graslanden ten noorden van de verharde Meinweg en Toendrarietgans foerageert voornamelijk op de akkers ten zuiden van de verharde Meinweg waar zich nog veelal gewasresten bevinden. Opvallend is dat in de seizoenen 2013/14 en 2015/16 Kolgans de bovenhand had boven Toendrarietgans waarbij seizoen 14-15 een duidelijke overhand laat zien van Toendrarietgans. Mogelijke verklaring voor het grotere aantal Toendrarietgans kan zijn de aanwezigheid van gewasresten van (eiwitrijke) suikerbiet in dat jaar. De andere jaren is voornamelijk maïs geteeld op de betreffende akkers. Nadere analyse (zie figuur 13 en 14) laat andermaal enige

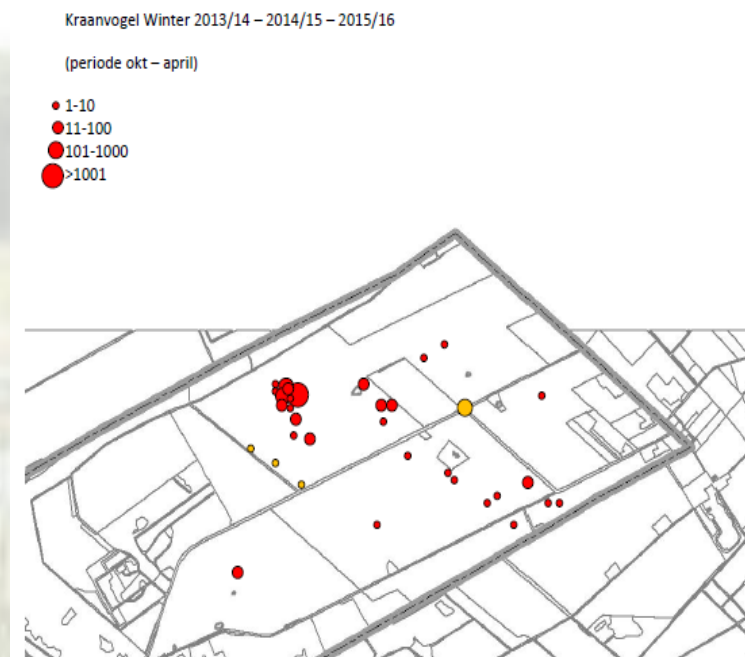

voorkeursverspreiding zien. Kolgans lijkt inderdaad een lichte voorkeur voor grasland te hebben. Toendrarietgans liet in seizoen 2014 / 2015 een zeer duidelijke voorkeur zien voor de akker ten zuiden van de Meinweg. In de onderzoeksperiode was dit jaar het enige jaar dat het perceel beteeld is geweest met Suikerbieten wat impliceert dat dit energierijke voedsel de voorkeur lijkt te hebben boven maïsstoppels. De eerder genoemde duidelijke piek in het voorkomen van Toendrarietgans in dat seizoen (ten opzichte van andere jaren en ten opzichte van Kolgans) is daarmee niet verklaard.

Figuur 13 en 14: Nadere analyse van pleister- en foerageerlocaties van respectievelijk Kolgans en Toendrarietgans. De blauwe stippen geven daarbij waarnemingen aan waarbij de waarneem locatie is weergegeven ipv. de daadwerkelijke locatie

- Belang van Wolfsplateau voor pleisterende Kraanvogels

Belang is genoegzaam bekend. Kraanvogels maken voornamelijk gedurende de voorjaars trek gebruik van het Wolfsplateau als pleisterlocatie. Bij goed zichtbare trek in de schemering in februari-maart is de kans bijzonder groot dat een avond- en / of ochtendbezoek aan het Wolfsplateau pleisterende vogels oplevert. Hierbij zijn de vogels over het algemeen slechts een nacht aanwezig en blijven hooguit wat kleine groepjes wat langer hangen. Opvallend is dat het Wolfsplateau de laatste jaren niet of nauwelijks najaarspleisteraars oplevert en een (mogelijk) stijgend aantal voorjaarspleisteraars..

Figuur 14: Pleisterlocaties van Kraanvogels in het winterhalfjaar gedurende de onderzoeksperiode (nb: betreft hier allen voorjaarswaarnemingen, gele stippen geven waarnemerslocaties aan ipv. daadwerkelijke locaties).

Opvallend aangezien in het verleden de bekende locaties juist als najaarspleisterplek werden gebruikt (lit.). Mogelijk is dit het gevolg van een combinatie van een over het algemeen steeds latere doortrek (waardoor wellicht meer haast) en een steeds intensiever gebruik van de pleisterplek Diepenholz in Duitsland van waaruit vele 10000 Kraanvogels veelal direct lijken door te vliegen naar de traditionele plekken in Midden- Frankrijk. Behoud en waar mogelijk uitbreiding van het meest gebruikte biotoop op het Wolfsplateau (ruw grasland) lijkt evident.

Kraanvogels zijn daarbij bijzonder gevoelig voor verstoring. Voortzetting van de huidige verkeersluwe situatie (door beperking autoverkeer) lijkt dan ook van groot belang met name in de periode medio februari – medio maart. Nadere analyse van de pleisterlocaties leert dat de Kraanvogels inderdaad voornamelijk gebruik maken van het grasland ten noorden van de verharde Meinweg. Op fotomateriaal en uit eigen ervaringen blijkt daarnaast dat de vogels zich veelal in de directe nabijheid van waterpartijen ophouden. De beperkte waarneming aan de zuidkant van de Meinweg betreft over het algemeen op maïsstoppels fouragerende (veelal kleinere hoeveelheden) Kraanvogels. Ten aanzien van potentieel toekomstig beleid kan wellicht overwogen worden de kernlocaties onveranderd te laten vanwege de bewezen aantrekkingskracht op en daarom belang voor pleisterende Kraanvogels. Het grasland in de zuidwest-punt van het Wolfsplateau (veelal minder begraasd) lijkt echter nauwelijks een functie in te vullen voor de Kraanvogels. Alternatief beheer, gericht op eventuele andere soorten of soortgroepen zou hier dan zeker mogelijk zijn.

- **Belang van Wolfsplateau voor roofvogels**

Het Wolfsplateau biedt geen goed gedekte tafel voor muizeneters. Een klein aanbod van zaden lijkt te leiden tot een beperkte hoeveelheid kleine zoogdieren met als direct effect nauwelijks aanwezigheid van muizeneters op het plateau. Ondanks belang van de Meinweg als overwinteringsgebied (slaapplekken) voor Blauwe Kiekendieven lijken deze vogels het Wolfsplateau dan ook vrijwel geheel over te slaan in hun dagelijkse tocht naar voedselgronden (die veelal wat dieper Duitsland in zijn gelegen). Stimulering van het aanbod kleine zoogdieren zou een positieve uitwerking kunnen hebben op de aanwezigheid van Blauwe Kiekendief in het gebied doordat ze dichterbij de slaapplekken kunnen foerageren.

Naast bovenstaande lijkt enige mate van mozaïekvorming in de agrarisch beheerde delen van het Wolfsplateau gunstig. Een dergelijke invulling zou kunnen bijdragen aan de aantrekkelijkheid van het gebied voor bijvoorbeeld Zaadeters, kleine zoogdieren en dientengevolge roofvogels zoals de Blauwe Kiekendief. Uitdaging is deze mozaïekvorming niet ten koste te laten gaan van het door de Kraanvogels zo gewaardeerd ruw grasland en het voedselaanbod in de vorm van gewasresten.

- **Belang van Wolfsplateau voor overige soortgroepen**

In het winterhalfjaar is het belang van het Wolfsplateau voor andere soorten beperkt te noemen. Voor diverse soortgroepen (waaronder zeker ook zaad- en insecten-eters) zijn het intensief begraasd grasland en de grootschalige akkers simpelweg te voedselarm. Steltlopers (doortrek) en eenden (doortrek en incidenteel overwinterend) verschijnen onder specifieke omstandigheden wanneer er bovengemiddeld veel water op het Wolfsplateau aanwezig is. In droge jaren zijn zij vanzelfsprekend nagenoeg volledig afwezig.

8. Conclusies en aanbevelingen

Het Wolfsplateau is nog steeds van groot belang voor (pleisterende) Kraanvogels. Beheer van het gebied met het belang van Kraanvogels voorop is dan ook de meest logische keuze. Naast het intensief begraasd grasland lijkt hierbij aanwezigheid van water van belang te zijn. De vogels staan zeer regelmatig in de directe nabijheid van waterpartijen te slapen.

Het uitgevoerde onderzoek naar andere soortgroepen en ook de specifieke terreinkeuze van de Kraanvogels laten zien dat aanvullende ingrepen / wijzigingen in beheer ten faveure van andere soortgroepen zeker niet onmogelijk zijn. Met name de zuidwestpunt van het Wolfsplateau (momenteel minder intensief begraasd grasland) lijkt mogelijkheden te bieden voor alternatieve beheersvormen zonder dat daarbij de voorkeusterreinen van de Kraanvogels (en dat van de overwinterende ganzen in het gedrang komt). Realisatie van een soort akkerreservaat / kleinschalig mozaïeklandschap alhier (vergelijkbaar met hamsterreservaten in bijvoorbeeld Koningsbosch, Sibbe etc.) zou mogelijk kunnen zorgen voor een impuls aan zaadeters, insecteneters, kleine zoogdieren en kan tevens zorgen voor een grotere aantrekkelijkheid als foerageergebied voor roofvogels als Blauwe Kiekendief en Velduil.

Dankwoord

Mijn dank gaat uit naar Ernest van Asseldonk voor het becommentariëren van eerdere versies van dit rapport en voor het vervaardigen van de verspreidingskaartjes. Verder dank aan Luuk Belgers voor het gezamenlijk uitvoeren van dit onderzoek en het beschikbaar stellen van het overgrote deel van foto's in dit verslag.

Stichting Koekeloere
Hofstraat 7
6019CB Wesseme
www.stichtingkoekeloere.nl

BIJLAGE 1:

Soortenlijst Wolfsplateau November – April (November 2013 tm. Maart 2016)

Totaal Soortenlijst Winterseizoenen '13/'14- '14/'15 - '15/'16 (N=90)	
Appelvink - <i>Coccothraustes coccothraustes</i>	Kolgans - <i>Anser albifrons</i>
Bergeend - <i>Tadorna tadorna</i>	Koolmees - <i>Parus major</i>
Blaauwe Kiekendief - <i>Circus cyaneus</i>	Koperwiek - <i>Turdus iliacus</i>
Blaauwe Reiger - <i>Ardea cinerea</i>	Kraanvogel - <i>Grus grus</i>
Boerenzwaluw - <i>Hirundo rustica</i>	Kruisbek - <i>Loxia curvirostra</i>
Bokje - <i>Lymnocyptes minimus</i>	Kuifmees - <i>Lophophanes cristatus</i>
Boomklover - <i>Sitta europaea</i>	Matkop - <i>Poecile montanus</i>
Boomkruiper - <i>Certhia brachydactyla</i>	Merel - <i>Turdus merula</i>
Boornieuwerik - <i>Lullula arborea</i>	Nijlgans - <i>Alopochen aegyptiaca</i> *
Boompieper - <i>Anthus trivialis</i>	Pijlstaart - <i>Anas acuta</i>
Bosuil - <i>Strix aluco</i>	Pimpelmees - <i>Cyanistes caeruleus</i>
Brandgans - <i>Branta leucopsis</i>	Putter - <i>Carduelis carduelis</i>
Buizerd - <i>Buteo buteo</i>	Raaf - <i>Corvus corax</i>
Casarca - <i>Tadorna ferruginea</i>	Rietgors - <i>Emberiza schoenioides</i>
Ekster - <i>Pica pica</i>	Ringmus - <i>Passer montanus</i>
Europese Kanarie - <i>Serinus serinus</i>	Roek - <i>Corvus fugilegus</i>
Fazant - <i>Phasianus colchicus</i> *	Roodborst - <i>Erithacus rubecula</i>
Gaai - <i>Garrulus glandarius</i>	Roodborsttapuit - <i>Saxicola rubicola</i>
Geelgors - <i>Emberiza citrinella</i>	Sijs - <i>Spinus spinus</i>
Glanoskop - <i>Poecile palustris</i>	Slechtvalk - <i>Falco peregrinus</i>
Goudhaan - <i>Regulus regulus</i>	Slobeend - <i>Anas platyrhynchos</i>
Goudplevier - <i>Pluvialis apricaria</i>	Sperwer - <i>Accipiter nisus</i>
Goudvink - <i>Pyrrhula pyrrhula</i>	Spreeuw - <i>Sturnus vulgaris</i>
Graspieper - <i>Anthus pratensis</i>	Staatmees - <i>Aegithalos caudatus</i>
Grauwe Gans - <i>Anser anser</i>	Stormmeeuw - <i>Larus canus</i>
Groene Specht - <i>Picus viridis</i>	Tijtjaf - <i>Phylloscopus collybita</i>
Groenling - <i>Chloris chloris</i>	Toendrietgans - <i>Anser serrirostris</i>
Grote Bonte Specht - <i>Dendrocygna major</i>	Torenvalk - <i>Falco tinnunculus</i>
Grote Gele Kwikstaart - <i>Motacilla cinerea</i>	Turkse Tortel - <i>Streptopelia decaocto</i>
Grote Lijster - <i>Turdus viscivorus</i>	Veldleeuwerik - <i>Alauda arvensis</i>
Grote Zilverreiger - <i>Ardea alba</i>	Vink - <i>Fringilla coelebs</i>
Grote Zilverreiger - <i>Ardea alba</i>	Vuurgoudhaan - <i>Regulus ignicapilla</i>
Havik - <i>Accipiter gentilis</i>	Waterpieper - <i>Anthus spinoletta</i>
Heggenmus - <i>Prunella modularis</i>	Watersnip - <i>Gallinago gallinago</i>
Holenduif - <i>Columba oenas</i>	Wilde Eend - <i>Anas platyrhynchos</i>
Houtduif - <i>Columba palumbus</i>	Winterkoning - <i>Troglodytes troglodytes</i>
Houtsnip - <i>Scolopax rusticola</i>	Wintertaling - <i>Anas crecca</i>
Huisemus - <i>Passer domesticus</i>	Witgat - <i>Tringa ochropus</i>
Kauw - <i>Coloeus monedula</i>	Witte Kwikstaart - <i>Motacilla alba</i>
Keep - <i>Fringilla montifringilla</i>	Zanglijster - <i>Turdus philomelos</i>
Kievit - <i>Vanellus vanellus</i>	Zilvermeeuw - <i>Larus argentatus</i>
Klaptekster - <i>Lanius excubitor</i>	Zwarte Kraai - <i>Corvus corone</i>
Kleine Bonte Specht - <i>Dendrocygna minor</i>	Zwarte Mees - <i>Periparus ater</i>
Kleine Plevier - <i>Charadrius dubius</i>	Zwarte Roodstaart - <i>Phoenicurus ochruros</i>
Kleine Rietgans - <i>Anser brachyrhynchus</i>	Zwarte Specht - <i>Dryocopus martius</i>
Kneu - <i>Linaria cannabina</i>	Zwarte Zwaan - <i>Cygnus atratus</i> *